

УДК 352.1:338.24

МОДЕРНІЗАЦІЯ ТЕХНОЛОГІЙ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ МІСТА НА ПРИНЦИПАХ МЕНЕДЖМЕНТУ*

ГРИГОРІЙ МОНАСТІРСЬКИЙ,*доктор економічних наук, доцент, доцент кафедри державного і муніципального управління
Тернопільського національного економічного університету*

У статті подано результати дослідження теоретико-методологічних та практичних підходів до формування концепції модернізації технологій управління економічним розвитком міста. Обґрунтовано пріоритетність розгляду міста як економічної системи, розвиток якої є об'єктом впливу суб'єктів управління різного ієрархічного рівня. Доведено доцільність застосування технологічної концепції управління економічним розвитком міста, яка передбачає застосування системи економічних інструментів муніципального менеджменту.

Ключові слова: економічний розвиток міста, технології управління, муніципальний менеджмент, модернізація управління.

Постановка проблеми. Економічний розвиток будь-якої держави як складної соціально-економічної системи визначається рівнем економічного розвитку її складових - регіонів, субрегіональних утворень та первинних адміністративно-територіальних одиниць - територіальних спільнот базового рівня, зокрема міст. Саме на цьому рівні безпосередньо відбуваються вихідні економічні та соціальні процеси (функціонування суб'єктів господарювання, що створюють реальний національний продукт; реалізація економічного потенціалу людини; перебіг життєвого циклу домогосподарств), що, агрегуючись, формують соціально-економічну ситуацію в територіальних системах вищого ієрархічного порядку.

Гармонійність розвитку національної економіки та її структурних елементів потребує формування узгодженого управлінського впливу з боку суб'єктів економічних відносин (органів державної влади центрального та місцевого рівнів, регіональних та первинних органів місцевого самоврядування, адміністративно-управлінського апарату суб'єктів господарювання, політичних еліт та громадських рухів), який був би адекватним новим тенденціям розвитку людської цивілізації. Забезпечення виходу України на рівень передових держав Заходу передбачає руйнування консервативних підходів до управління її економічним розвитком на основі імплементації сучасних існуючих у світі чи розроблення кардинально нових управлінських технологій. У політичній, суспільній, а часто й науковій сферах панує спрощений підхід до розуміння природи та управління економічними процесами на рівні міст. Це пов'язано як з об'єктивною консервативністю засадничих положень економічного розвитку міст та управління ним, так і стереотипом "простоти місцевої економіки", управління якою начебто не потребує спеціаль-

них навичок, та домінуванням суб'єктивних містечкових інтересів. Без модернізації технологій управління економічним розвитком міст досягти економічного прогресу національної економіки надзвичайно складно. Успішність цього процесу вимагає формування комплексної теоретико-методологічної бази та практичних рекомендацій щодо подолання архаїчності управління міськими системами.

Аналіз останніх публікацій, у яких започатковано вирішення проблеми. Питанням дослідження розвитку міст як економічних, соціальних, територіально-просторових, екологічних систем присвячені праці таких вітчизняних та зарубіжних учених, як Т. Авдеева, Е. Азарх, М. Аітов, У. Айзард, М. Баранський, В. Беленький, В. Борденюк, О. Бугуцький, Ж. Будвіль, А. Вебер, А. Воронін, З. Герасименко, Е. Горяченко, П. Гудзь, В. Давидович, С. Злупко, Р. Камаєв, С. Ковальов, В. Коломийчук, П. Колосовський, М. Коста, Л. Кранц, С. Крапчан, Д. Крисанов, В. Кристалер, Г. Лаппо, В. Лаунхардт, Х. Ласуен, А. Льош, Є. Марков, Л. Молдаван, М.-К. Морел, І. Мучнік, Л. Нікіфоров, Є. Перцик, Ф. Перру, В. Покшишевський, П. Потье, І. Прокопа, Т. Райнер, В. Рибалка, Р. Ривкіна, М. Спектор, М. Стронгіна, В. Тапіліна, Й. Тюнен, В. Федосеев, Л. Хахуліна, Т. Хегерstrand, Б. Хорев, Л. Шевчук, Л. Шепотько, С. Шульц, О. Троцьковський. Вагомий внесок у дослідження різних аспектів управління економічним і соціальним розвитком міст зробили Б. Адамов, Б. Андресюк, Л. Бакер, О. Батанов, Р. Беннет, Е. Блейклі, Б. Блуестон, О. Бобровська, С. Богачов, М. Бутко, Р. Вальчак, В. Василенко, Е. Войцеховський, Б. Генан, Г. Гілберт, О. Дацій, Б. Деанте, М. Долішній, С. Дорогунцов, К. Жук, В. Зотов, О. Єгоров, В. Іванов, І. Каліннікова, О. Кириленко, Т. Клементевич, В. Коломийчук, М. Корнієнко, В. Кравченко, О. Кузнецова, Ф. К'елбергсдс, В. Лексін, О. Лук'янченко, З. Макашева, А. Мельник, М. Мельникова, А. Міщук, Г. Мюрдаль, Я. Олійник, А. Степаненко, І. Ткачук, З. Франковський, Дж. Фрідман,

* Стаття підготовлена за матеріалами засідання Наукової Ради з економіко-правових проблем розвитку міст України Відділення економіки НАН України, 1 грудня 2011 року, м. Донецьк.

Б. Гарісон, А. Чемерис, М. Чумаченко, Ю. Шаров, О. Швецов, О. Шпачук, Д. Штраль. Поряд із цим, у науковій літературі практично відсутні дослідження в напрямку формування інноваційної моделі управління економічним розвитком міст як складних систем в умовах системних трансформаційних змін в Україні з урахуванням економічного зрізу завдань адміністративної та адміністративно-територіальної реформ.

Метою статті є обґрунтування концепції модернізації технологій управління економічним розвитком міст та розроблення на цій основі наукових рекомендацій щодо її практичної реалізації.

Виклад основного матеріалу. Необхідність модернізації технологій управління економічним розвитком міст визначається такими аргументами: невідповідністю технологій управління, які застосовуються, трансформації об'єкта управління - економічного розвитку міста, що визначає сутність і зміст управлінського процесу; формуванням економічних систем міст на основі поєднання різних форм власності; руйнуванням державного монополізму на надання житлово-комунальних послуг; становленням муніципального сектора економіки; посиленням конкуренції між окремими містами на національному та регіональному ринках за інвестиційні ресурси; зростанням впливу глобальних та наднаціональних чинників на економічний розвиток міст, зокрема транснаціональних корпорацій, міжнародних організацій; необхідністю узгодження державної та місцевої економічної політики й інструментів регулювання розвитку економіки міст; певною демократизацією місцевого управління, відмовою від командно-адміністративного стилю управління; ускладненням місцевих економічних систем, появою нових полівекторних економічних зв'язків; необхідністю забезпечення ефективності управління економічним розвитком міст; високим рівнем консерватизму моделі та технологій управління; необхідністю врахування нової парадигми економічного розвитку міст на засадах муніципалізації.

Узагальнення зарубіжного та вітчизняного досвіду муніципального управління [6, 7, 10] дозволяє виокремити декілька підходів до формування концептуальних засад управління економічним розвитком міста: 1) нормативно-правовий; 2) інтуїтивно-ситуаційний; 3) інноваційно-технологічний. Третій підхід передбачає управління економічним розвитком міста на основі застосування системи економічних інструментів (стратегічного управління, муніципального маркетингу, муніципальної логістики, проектного менеджменту, ризик-менеджменту, ситуаційного управління, антикризового управління, фінансового менеджменту, кадрового менеджменту, інформаційного менеджменту), що реалізуються

через сукупність управлінських технологій, які, у свою чергу, передбачають використання низки спеціальних управлінських процедур. Система інструментів управління економічним розвитком міста може бути представлена як технологічна мережа, оскільки використання одного інструмента передбачає обов'язкове застосування технологій іншого. Цей підхід найбільше відповідає сучасним умовам з огляду на необхідність модернізації управління економічним розвитком міста.

Інноваційно-технологічний підхід до управління міським економічним розвитком має базуватися на концепції менеджменту, яка відповідає якісно новим принципам та дозволяє розглядати управління економічним розвитком міст не як адміністративно створені територіальні одиниці, а як складні системи, що є суб'єктами економічних, соціальних і політичних відносин. Метою управління їх розвитком, відповідно до цього підходу, є забезпечення інвестиційної привабливості через використання факторів, що визначають конкурентні переваги території, зумовлюють її конкурентоздатність у порівнянні з іншими містами.

Оцінка рівня використання сучасних технологій управління економічним розвитком міста [1, 4, 10] засвідчила, що останні в Україні не достатньо розвинуті. У роботі суб'єктів управління цим процесом використовуються фрагментарно лише деякі з відпрацьованих у світовій практиці технологій управління міським економічним розвитком (стратегічне планування, випуск облигацій місцевої позики, промоція міст).

Застосування інноваційно-технологічної концепції управління економічним розвитком міста дозволить реалізувати такі завдання: формування його науково-методологічної основи та врахування світового досвіду; забезпечення програмованості управління економічними процесами на локальному рівні; запровадження засад управління економічним розвитком міста на принципах менеджменту. Формування системи технологій управління муніципальним економічним розвитком потребує концентрації зусиль управлінської науки в контексті прикладної реалізації теоретичних концепцій економічного розвитку міст на основі міждисциплінарного підходу крізь призму модернізаційної парадигми.

Технології управління є важливим чинником, який спроможний сповільнити чи прискорити економічний розвиток міста, що визначається ефективністю функціонування певних економічних сфер, виявом якого є відповідні економічні процеси. Це, у свою чергу, дозволяє визначити пріоритетні напрямки модернізації управління розвитком через удосконалення чи впровадження певних технологій (табл. 1).

Таблиця 1. - Пріоритетні напрямки модернізації технологій управління економічним розвитком міста

Економічні сфери та процеси, що впливають на економічний розвиток міста	Управлінські технології, які необхідно вдосконалити чи впровадити
Використання матеріальної складової комунальної власності	Обліку комунального майна, забезпечення прибутковості комунального майна, управління комунальною власністю
Функціонування житлово-комунального господарства	Диспетчеризації та координації управління житлово-комунальним господарством, обліку використання ресурсів
Забезпечення конкурентоздатності та реалізація конкурентного потенціалу міста	Забезпечення привабливого іміджу міста, забезпечення інвестиційної привабливості, залучення інвестиційних ресурсів, управління муніципальними проектами, регулювання інвестиційних потоків

Економічні сфери та процеси, що впливають на економічний розвиток міста	Управлінські технології, які необхідно вдосконалити чи впровадити
Налагодження та перебіг зовнішніх економічних відносин	Реалізації двосторонньої та багатосторонньої економічної співпраці на локальному, регіональному, національному та міжнародному ринках
Стимулювання та регулювання розвитку підприємництва	Підтримки підприємництва, залучення підприємницьких структур до реалізації місцевої економічної політики, економічної активізації територіальної громади, розвитку муніципального підприємництва, використання інституту муніципально-приватного партнерства, муніципальних закупівель, підтримки конкуренції та формування конкурентного середовища
Формування й використання місцевих фінансових ресурсів, регулювання відносин, які виникають у процесі їх руху	Управління фінансовими потоками, ціноутворення на муніципальні послуги, забезпечення прозорості місцевих фінансових потоків, логістичного фінансового менеджменту, узгодження діяльності фінансових та економічних служб органів місцевого самоврядування, бюджетування
Забезпечення економічної безпеки міста	Охорони прав власності, визначення економічних пріоритетів, стабілізації економічної ситуації та економічного середовища, внутрішньо- та міжмуніципальної корпоратизації та інтеграції, кластеризації економічних процесів, формування виробничих мереж
Розроблення та реалізація стратегії економічного розвитку міста	Визначення стратегічних орієнтирів, узгодження економічних інтересів місцевих контактних аудиторій, реалізації стратегії, цільового програмування, моніторингу реалізації стратегії, формування муніципальної економічної та соціальної політик, формування наукових та науково-технологічних парків
Забезпечення структурної корекції економіки міста	Забезпечення паритетних умов розвитку державного, комунального та приватного секторів економіки міста, управління власністю, зонування території
Інституціоналізація управління економічним розвитком міста	Реалізації інструментарію управління економічним розвитком міста, формування проектних структур управління

Реалізація технологічної концепції до управління економічним розвитком міста має враховувати ситуаційний підхід, оскільки неадекватне, необґрунтоване використання різноманітних управлінських технологій може зумовити неефективність управлінських рішень та призвести до незадовільних наслідків. Так, кожен з указаних напрямків модернізації (див. табл. 1) потребує певних підходів, адаптованих до умов конкретних міст з урахуванням їх класифікаційних ознак (чисельність населення, економіко-географічне положення, рівень диверсифікованості економіки, адміністративний статус, функціональна соціально-економічна спрямованість).

Необхідною умовою для забезпечення організаційних, нормативно-правових та ресурсних передумов імплементації технологій інструментарію управління економічним розвитком міста в діяльність управлінських суб'єктів повинна стати зміна ідеології управління цим розвитком на основі: дотримання принципу ефективності управління економічним розвитком міста, корпоратизації міської економічної системи, підвищення професійного рівня суб'єктів управління економічним розвитком міста, завершення формування нормативно-правової бази управління економічним розвитком міста, структурної трансформації виконавчих органів місцевого самоврядування, формування належного ресурсного забезпечення економічного розвитку міста.

Усі елементи муніципальної економічної системи та її зовнішнього середовища можуть бути джерелами кризового стану. З урахуванням особливостей міської економічної системи однією з вагомих складових концепції антикризового економічного розвитку міст має стати концепція корпоратизації її економіки. Проведене дослідження дозволило визначити необхідність розгляду корпоратизації муніципальної

економічної системи у двох зрізах: інституційно-територіальному, що включає проектування принципів функціонування корпорації на місто, та майновому, що охоплює процес акціонування комунальних організацій. Корпоративний підхід до розуміння економіки міста дозволяє порівняти її з акціонерним товариством, учасники якого об'єдналися з метою реалізації спільних інтересів. Із цієї позиції економіка міста розглядається нами як "соціальна корпорація" мешканців та суб'єктів підприємництва.

Економічний розвиток міста є складним процесом, що має певні орієнтири, специфічні характеристики, ступінь інтенсивності. Для того, щоб цей розвиток відповідав інтересам держави, регіону чи територіальної громади, його потрібно регулювати з боку суб'єктів управління економічним розвитком міста, що визначає необхідність формування місцевої економічної політики органами місцевого самоврядування та державної муніципальної економічної політики органами державної влади.

В організації власної економічної діяльності кожне місто має виходити зі специфіки умов своєї території та вирішувати це завдання на основі проведення місцевої економічної політики, яка продовжує та конкретизує загальнодержавну та регіональну політику. Економічна політика в рамках економіки міста виражається системою економічної візії та локальних заходів регулятивного характеру, що здійснюються органами місцевого самоврядування, які прямо чи опосередковано впливають на економічне зростання, кон'юнктуру попиту та пропозиції, перерозподіл національного доходу з метою зменшення соціальної нерівності. Значущість цієї політики обумовлюється й тим, що всі суб'єкти економічної діяльності, що розташовані на території міста, споживають її ресурси, тому об'єктивно повинні враховувати інтереси локальної спільноти.

Необхідним чинником подолання кризових явищ в економіці, забезпечення гармонійного територіального розвитку в Україні має стати формування державної муніципальної економічної політики. Відсутність такої політики як системи заходів, що здійснюються органами державної влади різного рівня з метою забезпечення ефективного управління економічним розвитком територіальних спільнот базового рівня, а, відповідно, і держави в цілому, є причиною поглиблення диспропорцій у територіальній структурі національної економіки, загострення протиріч між органами виконавчої та представницької влади, розбіжностей у реалізації загальнодержавних, регіональних та локальних інтересів.

Для забезпечення стабільності економічного розвитку міста необхідним є вироблення відповідної стратегії його розвитку та спеціального інструментарію стратегічного планування. Адже за відсутності чітко сформульованих орієнтирів, науково обґрунтованих цілей та завдань економічного розвитку в місті виникає багато проблем (неможливість скоординувати різнорівневі плани функціонування галузево-функціональних комплексів, що розташовані на території міста, складність в узгодженні діяльності та мотивації суб'єктів ринку, неузгодженість у розподілі та використанні всіх ресурсів території, складність в оцінці ефективності економічного розвитку міста). Цілісність, сталість економічного розвитку міста повинні визначатись і достатнім чином забезпечуватись досягненням довгострокових цілей, сформульованих у спеціальних документах (стратегіях, планах, програмах), а також реалізацією управлінських функцій органів управління.

У контексті концепції ієрархічності управління економічним розвитком міста необхідним є використання ієрархічного підходу до формування національної та регіональних стратегій розвитку, що мають підсилюватися відповідними муніципальними стратегіями з урахуванням ефекту синергії. Розв'язання проблеми узгодження розробки й реалізації загальнодержавної, регіональних і муніципальних стратегій економічного розвитку потребує формування нової сучасної моделі територіальної організації управління на принципах регіонального та муніципального менеджментів [1-5].

З урахуванням найбільш проблемних інструментів управління економічним розвитком міст розроблено рекомендації з модернізації технологій їх реалізації. Зокрема, запровадження локального маркетингу потребує застосування технологій моніторингу соціально-економічного стану та розвитку міста, комплексного ресурсного аналізу, просування та промоції конкурентних переваг економіки міст. Удосконалення системи фінансових чинників економічного розвитку міста має базуватись на технологіях: забезпечення прозорості та об'єктивності розподілу державних трансфертів, насамперед субвенцій - з метою селективної підтримки певних програм на місцевому рівні, санації проблемних міст, стимулювання формування й підтримки міст як полюсів економічного зростання; бюджетування - для забезпечення фінансового збалансування розвитку сфердонорів та реципієнтів економічної системи міста. Реалізація програм структурної трансформації економіки міста повинна передбачати формування виробничих мереж, залучення чи переорієнтацію інве-

стиційних потоків у ті сфери економіки, розвиток яких може забезпечити ланцюговий ефект економічного зростання. Технологіями імплементації елементів проектного менеджменту можуть стати стратегування відбору муніципальних економічних проектів, узгодження інтересів учасників проектного фінансування, проведення комплексної експертизи проектів. Як модернізаційні технології ризик-менеджменту доцільно використовувати: ідентифікацію ризикових ситуацій, профілактику ризиків на основі формування пакету дій із запобігання несприятливим наслідкам їх настання. Для застосування інструментарію муніципальної логістики необхідними є модернізаційне та геоінформаційне моделювання, резервування на основі визначення величини страхового запасу та можливих напрямків руху ресурсів); просторового планування території з урахуванням оптимізації розміщення інфраструктурних одиниць в місті. Для врахування потенціалу кластеризації економічної діяльності суб'єктів господарювання різних форм власності, що є технологією реалізації економічних проектів в умовах недостатності ресурсів, оскільки передбачає їх консолідацію, доцільним є формування кластерів, наприклад, для монофункціональних малих міст - при здійсненні диверсифікації економічної діяльності; для середніх та великих міст - у царині утворення науково-технічних парків. Указані напрямки дозволяють сформувати комплексний механізм модернізації технологій управління економічним розвитком міста.

Основним завданням економічного розвитку міста має бути створення матеріально-фінансових умов для забезпечення його соціального розвитку, що є місією функціонування будь-якої економічної системи. З огляду на це, модернізацію економічних інструментів соціального розвитку міста доцільно розглядати з таких позицій: модернізації технологій функціонування та розвитку функціонально-галузевих комплексів економіки міста (бюджетування, застосування концесії, формування "електронного муніципалітету"); удосконалення економічних технологій реалізації муніципальної соціальної політики (встановлення муніципальних соціальних стандартів, мотивація суб'єктів господарювання до реалізації місцевих соціальних програм); запровадження економічних інструментів у функціонування соціальної інфраструктури (формування самоокупних комплексів соціального обслуговування, приватизація частини об'єктів соціальної інфраструктури, запровадження технологій муніципального соціального замовлення на конкурсних засадах).

Висновки

1. Економічний розвиток міста як процес зміни, зростання та покращення кількісних та якісних характеристик муніципальної економічної системи шляхом раціоналізації використання виробничих, природних, трудових, фінансово-інвестиційних ресурсів, нарощування економічного потенціалу на основі підприємництва та рівноправного поєднання різних форм власності для задоволення потреб місцевого населення є багатовимірним. Це обумовлено поліфакторністю його формування та особливою природою як чинника та поштовху інших типів розвитку.

2. У зарубіжній та вітчизняній науці недостатньо уваги приділяється питанню модернізації управління економічним розвитком, зокрема його активної частини - управлінських технологій. Однак саме модернізація управління повинна бути вихідною точкою модернізації будь-якої системи як процесу її осучаснення з метою забезпечення адекватності умовам зовнішнього середовища й синхронізації розвитку системи та економічних, соціальних, науково-технологічних процесів, що відбуваються в людській цивілізації. Модернізація технологій управління економічним розвитком міст має бути результатом дії управлінських суб'єктів центрального, регіонального та місцевих рівнів, кожен із яких має свої цілі та важелі осучаснення управлінських технологій. Концепція модернізації як постійного вдосконалення технологій управління економічним розвитком міста відповідно до вимог сучасності дозволить формувати нову парадигму економічного розвитку базових територіальних утворень як визначального компонента розвитку національної економіки.

3. Технологічна концепція управління економічним розвитком міст, на відміну від нормативно-правового та інтуїтивно-ситуаційного підходів, передбачає застосування системи взаємозалежних економічних інструментів, що реалізуються через сукупність управлінських технологій, які, у свою чергу, використовують низку спеціальних управлінських процедур. Ця система може бути представлена як технологічна мережа, що підтверджено застосуванням методу матричного аналізу. Реалізація технологічної концепції до управління економічним розвитком міста має враховувати ситуаційний підхід, що обумовлено багатоманітністю типів міст та нестабільністю чинників зовнішнього економічного середовища їх функціонування й розвитку. Вихідними умовами забезпечення імплементації технологій управління економічним розвитком міст у діяльність суб'єктів управління цим процесом мають стати: дотримання принципу ефективності управління, корпоратизація міст, формування належного ресурсного забезпечення економічного розвитку міст та механізму їх ресурсного об'єднання, підвищення професійного рівня суб'єктів та завершення становлення нормативно-правової бази управління економічним розвитком міст. Технологічна концепція сприятиме реалізації конкурентних переваг міст, що пропонується оцінювати з урахуванням їх конкурентоздатності та конкурентного потенціалу, які визначають інвестиційну привабливість економіки міста, на основі використання системи технологій управління міською власністю (продаж, оренда, застава, концесія, акціонування, приватизація, іпотека, лізинг, спільне використання, довірче управління).

4. Криза є однією з фаз економічного розвитку міста як мезосистеми, умовою його розвитку. Усі елементи муніципальної економічної системи та її зовнішнього середовища можуть бути джерелами кризового стану. Використовуючи технології антикризового управління містом, його підсистемами або муніципальними підприємствами, органи місцевого самоврядування повинні діяти за певним алгоритмом. Однією з вагомих складових концепції антикризового економічного розвитку міста є концепція корпоратизації його економіки з позиції інститу-

ційно-територіального (проекування принципів функціонування корпорації на місто) та майнового (охоплення процесу акціонування комунальних організацій) підходів.

5. У рамках ситуаційного підходу в забезпеченні управління економічним розвитком кожне місто повинно враховувати свої особливості на основі проведення місцевої економічної політики, що має бути системою правових норм та заходів регулятивного характеру, які здійснюються органами місцевого самоврядування в межах їх компетенції, відображають специфічні умови господарювання та життєдіяльності міста. Поряд із цим, важливим інструментом державної економічної політики в Україні має стати формування державної муніципальної економічної політики як системи заходів, що здійснюються органами державної влади різного рівня з метою забезпечення ефективного управління економічним розвитком територіальних спільнот базового рівня на принципах гармонійності територіального економічного розвитку національної економіки.

6. Формування й реалізацію стратегій економічного розвитку держави та регіонів у контексті концепції ієрархичності управління необхідно розглядати крізь призму муніципальних економічних стратегій, які їх розвивають та підсилюють з урахуванням позитивного ефекту синергії. Чинником узгодження розробки й реалізації загальнодержавної, регіональних і муніципальних стратегій економічного розвитку має стати формування нової сучасної моделі територіальної організації управління та менеджменту, що, у свою чергу, дозволить забезпечити визначеність модернізації технологій управління економічним розвитком міста.

7. Місія модернізації технологій управління економічним розвитком міста передбачає створення матеріально-фінансових умов для забезпечення її соціального розвитку. Із цієї позиції пропонується модернізацію економічних інструментів соціального розвитку міст розглядати з урахуванням: удосконалення економічних технологій реалізації муніципальної соціальної політики; використання економічного потенціалу інститутів громадянського суспільства щодо забезпечення економічного розвитку міст; модернізації технологій функціонування та розвитку функціонально-галузевих комплексів економіки міста, продукт діяльності яких визначає якість міського соціального середовища; упровадження економічних інструментів у функціонування соціальної інфраструктури.

Розроблення практичних алгоритмів реалізації інноваційних технологій менеджменту в певних функціонально-галузевих сферах місцевого господарства становитиме проблемне поле подальших наукових розвідок у сфері управління економічним розвитком міст.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Мельник А. Ф. Управління розвитком муніципальних утворень: теорія, методологія, практика : [монографія] / А. Ф. Мельник, Г. Л. Монастирський. - Тернопіль : Економічна думка, 2007. - 476 с.
2. Монастирський Г. Л. Гіпотеза дослідження територіальної спільноти базового рівня як економічної системи / Г. Л. Монастирський // Вісник економічної науки України. - 2008. - № 1. - С. 141-147.

3. Монастирський Г. Л. Модернізаційна парадигма розвитку муніципальної економіки / Г. Л. Монастирський // Вісник Донецького національного університету. - 2009. - № 2. - С. 44-52. - (Серія В. Економіка і право).

4. Монастирський Г. Л. Модернізаційна парадигма управління економічним розвитком територіальних спільнот базового рівня : [монографія] / Г. Л. Монастирський. - Тернопіль : Вид-во "Економічна думка" ТНЕУ, 2010. - 464 с.

5. Монастирський Г. Л. Модернізація територіальної основи економічного розвитку як пріоритет державної регіональної політики / Г. Л. Монастирський // Інноваційна економіка. - 2010. - № 3. - С. 276-279.

6. Економіка муніципального сектора / [под ред. А. В. Пикунькіна]. - М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2007. - 464 с.

7. О'Салліван А. Економіка міста / А. О'Салліван ; [пер. с англ.]. - [4-е изд.]. - М. : ИНФРА-М, 2002. - 706 с.

8. Адамов Б. І. Економічна сутність міста і закономірності еволюції міських поселень / Б. І. Адамов. - Донецьк : ІЕП НАН України, 1996. - 25 с.

9. Система муніципального управління / [под ред. В. Б. Зотова]. - [3-е изд.]. - СПб. : Питер, 2007. - 560 с.

10. Богачев С. В. Проблемы теории и практики развития городской хозяйственной системы : [монография] / С. В. Богачев, М. В. Мельникова, А. А. Лукьянченко ; НАН Украины. Ин-т экономико-правовых исследований. - Донецк : ООО "Юго-Восток", 2006. - 381 с.

H. Monastyr'skyi

MODERNIZATION OF MANAGEMENT TECHNOLOGY OF ECONOMIC DEVELOPMENT CITY ON THE PRINCIPLES OF MANAGEMENT

The article presents results of theoretical, methodological and practical approaches to the concept of modernization of technology economic development of the city. Substantiates the priority consideration of how economic systems, economic development which is subject to influence business management different hierarchical levels. Proved feasibility of using technological concept of economic development of the city, which involves the application of economic instruments of municipal management.

Key words: economic development of the city, technology management, municipal management, upgrade management.

© Г. Монастирський

Надійшла до редакції 27.12.2011

УДК 336.73:338.46

ФІНАНСОВІ ПОСЛУГИ ДЛЯ СУБ'ЄКТІВ ІЗ НИЗЬКИМИ ДОХОДАМИ - РЕАЛІЇ ПОСТКРИЗОВОГО БАНКІНГУ

ГАННА ПАНАСЕНКО,

кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів

Макіївського економіко-гуманітарного інституту

У статті на основі вивчення зарубіжного досвіду досліджено особливості реалізації фінансових послуг для малозабезпечених верств суспільства. Виявлено особливості та передумови впровадження економ-банкінгу в Україні.

Ключові слова: банк, бідність, кореспондентські відносини, позаофісні послуги.

Постановка проблеми. Сучасні посткризові умови ведення банківського бізнесу визначають виняткову роль виробництва фінансових послуг для всіх верств населення. Ця постановка питання набула особливої актуальності, коли в умовах нестабільності та турбулентності фінансових ринків недовіра приватних і корпоративних клієнтів до банків призвела до значного впливу депозитів, що спричинило майже повне припинення кредитування та загострення неплатежів. Водночас, як показує досвід розвинутих країн, упровадження банкінгу для бідних шляхом співпраці з небанківськими установами допомагає значно розширити клієнтську базу. Очевидно, що всі ці питання та проблемні моменти характерні й для України.

У міжнародних звітах Україна значиться як друга за рівнем бідності країна серед 40 європейських держав [1]. За даними Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України, кожен четвертий українець живе за межею бідності. Підрахунки ж ООН більш песимістичні: за даними 2010 року в країні за межею бідності живе 78 % громадян, а прожитковий мінімум "не дотягує" до тисячі гривень, тобто складає трохи більше, ніж 100 доларів на місяць [2].

У зазначених умовах більшість домашніх господарств із низьким доходом і мікропідприємств у країнах, що розвиваються, або на ринках, що формуються, мають або обмежений доступ до формальних фінансових послуг, або не можуть претендувати

№ 1 (115) січень-лютий 2012 р.